

ВНЕСОК ВАСИЛЯ МИКОЛАЙОВИЧА Д'ЯКОВА (1891–1899) В ОРГАНІЗАЦІЮ ПОЛТАВСЬКОГО ДОСЛІДНОГО ПОЛЯ

Татарчук Л.М.

Національна наукова сільськогосподарська бібліотека НААН (м. Київ)

Пошук ефективних форм подальшого розвитку вітчизняного сільського господарства й особливо організації його наукового забезпечення актуалізує питання всебічного вивчення історичного досвіду попередників за різних систем влади, що існували на українських землях. Знання кращого минулого необхідне для пошуку перспектив академічної організації науки у сучасному суспільстві й особливо в умовах євроінтеграційних процесів в Україні.

Важливим залишається завдання вивчення й переосмислення історичного досвіду в діяльності першої в країні постійно діючої галузевої інституції – Полтавського дослідного поля (1884–1930), аналізу доробку вчених, які докладали чимало зусиль до забезпечення його прогресивного розвитку. Велика заслуга в організації такої зразкової й самовідданої науково-дослідницької праці колективу вчених першої постійно діючої казенної інституції належить одному з перших її керівників – Василю Миколайовичу Д'якову (1865-?), кандидату Петровської академії. Упродовж 1891–1899 рр. він очолював Полтавське дослідне поле після звільнення 16 травня 1891 р. за власним бажанням через погіршення стану здоров'я першого директора Бориса Павловича Черепакіна [1, с. 137]. Попередньо від жовтня 1890 р. до березня 1891 р. він був його помічником.

Перебуваючи на цій посаді, В.М. Д'яков активно займався подальшими організаційними питаннями Полтавського дослідного поля і накопиченням фактичного матеріалу щодо висунення на його основі припущень для вирішення практичних проблем. На той час губернське земство виділяло на потреби установи субсидію в сумі 3050 руб., якої не вистачало для задоволення зростаючих потреб цієї інституції. Посильно вишукуючи засоби, Полтавське товариство сільського господарства у 1893 р. отримує від Міністерства землеробства і державних маєтностей асигнування в сумі 2500 руб. упродовж 5 років на утримання директора та його помічника. Разом із тим розширилася і програма дослідів, постала відчутна потреба у збільшенні земельної площі.

На кошти губернського земства у 1893 р. було викуплено ділянку землі в 45 дес., для якої В. М. Д'яков розробляє додаткову програму дослідів. Головну увагу він приділяє методології дослідів, визначенню вологості, вимірюванню і зважуванню рослин для з'ясування впливу різних прийомів обробітку на урожайність тощо. Як керівник науково-дослідної роботи вчений рішуче відстоював необхідність лабораторного дослідження для з'ясування причин одержання тих чи інших результатів дослідів. Наприклад, ще у звіті 1896 р. він припускав, що причина переваги ранньої зяблевої оранки полягає в накопиченні нітратів у ґрунті. У 1898 р. проекти розширення лабораторних досліджень набувають практичної реалізації завдяки асигнуванням Міністерства землеробства і державних маєтностей по 1000 руб. щороку для

потреб лабораторії дослідного поля. З метою вивчення типів ґрунтів Полтавської губернії проводяться досліди в цементних ящиках з різними типами ґрунтів.

Ретельне вивчення динаміки зволоження ґрунту показало, що головною перевагою чорного пару порівняно з весняним є краще зберігання ґрунтової вологи в період випаровування, коли не орані зелені пари втрачають велику кількість вологи і швидко висихають. Із наближенням періоду сівби озимини умови зволоження чорного пару погіршуються, що надто позначається на верхньому шарі ґрунту. Переваги чорного пару помітні в посушливі роки. Тому вони більш поширені в сухих районах зони Степу і майже не використовуються у більш вологих областях. Щодо глибини оранки, то у звітах Полтавського дослідного поля за перші 20 років досліджень [2–4], в яких визначено вплив глибини оранки на врожайність зернових культур, наголошується на перевазі глибшого обробітку ґрунту.

У 1895–1896 рр. В.М. Д'яков підготував 6 звітів про діяльність дослідного поля та звіт за 1897–1898 рр. з участю помічників – Т.В. Локотя та Ю.Ю. Соколовського. Активно допомагали у цій роботі співробітники М.О. Широких, П.О. Широких та Т.К. Барібін (метеорологічний звіт за 7 років)[5]. Зокрема, Т.В. Локоть вивчав сорти картоплі, проводив хімічний аналіз окремих зразків насіння врожаю 1895–1898 рр., досліджував вологість ґрунту залежно від кліматичних умов.

Постійно допомагали в поліпшенні організації роботи дослідного поля – президент Полтавського товариства сільського господарства Д.К. Квітка, віцепрезидент товариства О.О. Ізмаїльський, професор А.Є. Зайкевич, П.М. Дубровський та ін.

Аналізуючи діяльність В.М. Д'якова можна стверджувати, що вчений доклав надзвичайних зусиль для розвитку сільськогосподарської дослідної справи з агрономії і тваринництва у межах функціонування Полтавського дослідного поля як базової ланки еволюції галузевої академічної наукової думки України, вирішуючи таким чином завдання подальшої організації Полтавського дослідного поля через накопичення фактичного матеріалу.

Джерела та література

1. *Об оставлении* директором опытного поля Б. П. Черепахиным должности и об избрании на его место кандидата Петровской академии В. Н. Дьякова // Журн. Полтав. с.-х. об-ва. – Полтава, 1891. – Вып. 2 (фев.–май). – С. 137.
2. *Дьяков В. М.* Отчет по опытному полю Полтавского сельскохозяйственного общества за 1891–1893 гг. / В. М. Дьяков. – Полтава, 1894. – 130 с.
3. *Дьяков В. М.* Отчет по опытному полю Полтавского сельскохозяйственного общества за 1895 год / В. М. Дьяков. – Полтава, 1896. – 161 с.
4. *Дьяков В. М.* Отчет по опытному полю Полтавского сельскохозяйственного общества за 1896 год / В. М. Дьяков. – Полтава, 1987. – 207 с.
5. *Результаты* семилетних опытов на опытном поле Полтавского губернского земства с 1886 по 1892 гг. / Полтав. с.-х. о-во. – Полтава : тип. Л. Фришберга, 1894. – 217 с. : карты.